

KONINKLIJK

LGOG

samen de geschiedenis van LIMBURG ONTDEKKEN

KONINKLIJK

LGOG

Kring Parkstad Limburg

Drs. J.J.G. Martens

Secretaris

T. +31- 6-51910906

E. j.martens@historischgoud.nl

UITNODIGING

Excursie: Lezing Frank Hovens: De geschiedenis van Meerssen

Wanneer: Maandag 13 mei 2019 om 19:45

(Aansluitend op de Jaarvergadering)

Locatie: Bernardinuscollege aan de Akerstraat 95 te Heerlen

De geschiedenis van Meerssen

Op maandag 13 mei organiseert het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap (LGOG) Kring Parkstad een lezing over de geschiedenis van Meerssen door Frank Hovens. Deze lezing vindt aansluitend op de Jaarvergadering van Kring Parkstad Limburg plaats.

Meerssen, meer dan een plaats aan een moerassige beek

De kern van Meerssen met de basiliek, de 'proosdij' en het Proosdijpark.

In 2017 jaar verscheen het boek *In de armen van Maas, Geul en Watervolderbeek : de loop van de geschiedenis in de gemeente Meerssen*. Maandag 13 mei houdt de auteur, Frank Hovens, een lezing over de rijke geschiedenis van Meerssen. Hij zal zich beperken tot Meerssen zelf. De voormalige gemeenten Bunde, Ulestraten en Geulle, die in 1982 met Meerssen fuseerden, komen zijdelings aan bod. Een rode draad in het verhaal is de relatie van Meerssen met Heerlen en omgeving.

Frank begint zijn verhaal met een korte schets van het **geologische verleden**. Het

landschap, de bodem en de delfstoffen zijn bepalend geweest voor de vestiging en bestaansmogelijkheden van de bewoners, tot op de dag van vandaag. Vervolgens komt de **prehistorie** kort aan bod. De komst van de **Romeinen** in de eerste eeuw voor onze jaartelling

zorgde voor een omwenteling. Op diverse plekken in Meerssen zijn Romeinse sporen gevonden, zoals de in 1865 door Jos Habets blootgelegde fundamenten van een villa op de Onderste Herkenberg. Een intrigerende vraag is of de grote weg, de 'Via Belgica', door Meerssen heeft gelopen.

Na de Romeinen kwam de macht in handen van Frankische vorsten. In Rothem is een Merovingisch grafveld gevonden. In *Marsna* ('plaats aan een moerassige beek') lag een Karolingische palts, alwaar koning Lodewijk de Duitser zich in 870 ophield toen hij en zijn broer Karel de Kale het koninkrijk Lotharingen verdeelden ('Verdrag van Meerssen'). Meerssen was in de **Vroege Middeleeuwen** een niet onbelangrijk vakje van het Europese politieke schaakbord. De eeuwen na Karel de Grote († 814) kenmerkten zich door een machtsstrijd van regionaal gewortelde adellijke families en grotere Europese dynastieën. Kerkelijke politiek en adellijke machtspolitiek lagen in elkaars verlengde, zoals de schenking illustreert van het 'domein' Meerssen aan de abdij van Reims in 968 door koningin Gerberga (zuster van de Duitse keizer Otto I; eerst getrouwd met de belangrijkste edelman in onze regio, Giselbert, en later met de koning van Frankrijk, Lodewijk IV). Tegen de achtergrond van ingrijpende hervormingen in de katholieke kerk werden de (wereldse) kanunniken van de proosdij vanaf 1135 vervangen door monniken. Hun verhouding met de bureu (de Heren van Valkenburg, maar ook Gerlachus van Houthem) kan het beste als moeizaam worden omschreven. Van belang is ook dat Meerssen dankzij twee wonderen, het *Sacramentswonder* (1222) en het *Brandwonder* (1465?) eeuwenlang een schare pelgrims trok.

Het gevecht om de macht zette zich voort in de **Late Middeleeuwen** (1250-1500), maar toen was de rol van de regionale potentaten ondergeschikt aan het machtspeel op Europese schaal. In die periode en de eeuwen daarna heeft Meerssen de nodige oorlogsellende over zich heen gekregen. In de **Vroegmoderne Tijd** (1500-1800) werd de machtsstrijd bovendien gevoed door godsdienstige twisten. Het overwegend katholieke Meerssen had zich vanaf 1661

('Partagetraktaat') te verstaan met het gezag dat door de 'protestantse'

Staten-Generaal werd uitgeoefend. Het kerkgebouw werd door beide confessies gebruikt, het zogenaamde *Simultaneum*. De **achttiende eeuw** was een relatief rustige periode, maar niet een zonder ellende. De rechtsvervolg van de *Bokkenrijders* heeft ook in Meerssen haar spoor van miserie getrokken. De **Franse Tijd** (1794-1814) was een periode van verwarrende vernieuwing. Een opvallend fenomeen destijds was de *Meerssener Bende*, die rond 1797 actief was. De modernisering die in de Franse Tijd op gang kwam, zette in de **negentiende eeuw** door, zeker op

Tekening van Philippe van Gulpen (1792-1862) van de papierfabriek Tielens en Schrammen, gestart in 1840.

economisch vlak. In 1840 ging in het gehucht Weert de papierfabriek van Tielens en Schrammen van start. Petrus Regout (1801-1878) , wiens fabrieken in Maastricht veel werk verschaften, sleet zijn laatste jaren op het destijds nog Meerssense Vaeshartelt. Hij is ook in Meerssen begraven. Een bijzonder ‘verschijnsel’ eind negentiende eeuw was *De Talmudjood*, een fel antisemitisch blad dat in Meerssen van de persen rolde. Een facet uit de **twintigste eeuw** waarbij in de lezing wordt stilgestaan, is de plaats die Meerssen innam in de wereld van de Limburgse kunsten.

Kortom, over Meerssen valt heel wat te vertellen!

Frank Hovens (Geleen, 1961) studeerde sociale geografie aan de Universiteit van Amsterdam. Sinds 2001 heeft hij een bureau voor historisch onderzoek.

Aanmelding

Belangstellenden kunnen zich aanmelden bij de secretaris van Kring Parkstad Limburg: Jody Martens. Dat kan per mail: j.martens@historischgoud.nl of telefonisch op: 06-51910906. Kosten: gratis voor leden, niet leden: €5,-.

Met vriendelijke groet,
Namens het bestuur van Koninklijk LGOG Kring Parkstad Limburg

Jody Martens
Martin van der Weerden